

คู่มือการจัดการขยะมูลฝอย

ยาหมดอายุ

ศูนย์บริการสาธารณสุข ๒๓ สหประชาชาติแห่งประเทศไทย

สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
วัตถุประสงค์	๓
ขอบเขต	๓
คำจำกัดความ	๔
รายละเอียดการปฏิบัติ	๕
แนวทางการดูแลสุขภาพผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการขยะมูลฝอย	๘

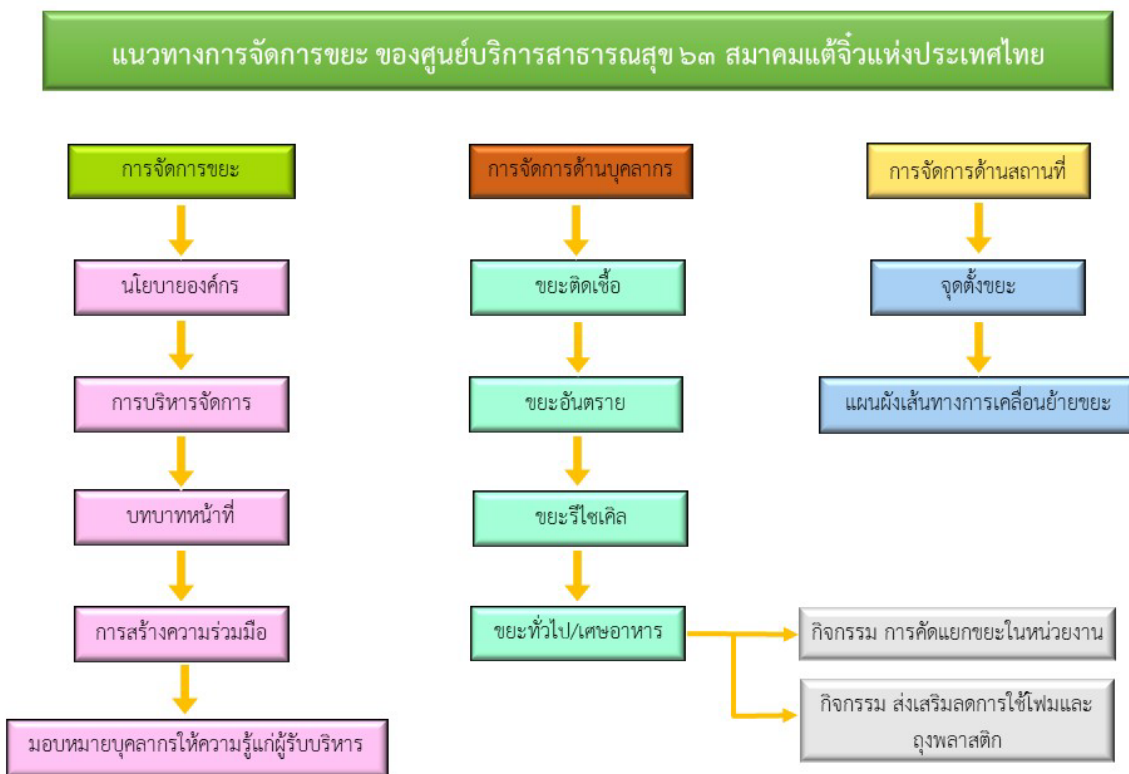
แนวทางการจัดการมูลฝอยและของเสียอันตราย ศูนย์บริการสาธารณสุข ๖๓ สมาคมแต่จีวแห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับให้บุคลากรในกรคัดแยก การเก็บรวบรวม การเคลื่อนย้าย และการกำจัดมูลฝอยของศูนย์บริการสาธารณสุข ๖๓ สมาคมแต่จีวแห่งประเทศไทย
๒. เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค และการปนเปื้อนของสิ่งแวดล้อมจากการจัดการมูลฝอยของของศูนย์บริการสาธารณสุข ๖๓ สมาคมแต่จีวแห่งประเทศไทย
๓. เพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) แก่ประชาชนในการจัดการขยะที่ถูกต้อง

ขอบเขต

ใช้สำหรับบุคลากรทุกหน่วยงานในศูนย์บริการสาธารณสุข ๖๓ สมาคมแต่จีวแห่งประเทศไทย โดยครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนการคัดแยก การเก็บรวบรวม การเคลื่อนย้าย การกำจัด และการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) แก่ประชาชนในการจัดการขยะที่ถูกต้อง

ศูนย์บริการสาธารณสุข ๖๓ สมาคมแต่จีวแห่งประเทศไทย

ภาพแสดง แนวทางการจัดการขยะ ศูนย์บริการสาธารณสุข ๖๓ สมาคมแต่จีวแห่งประเทศไทย

ผู้รับผิดชอบ

๑. บุคลากรทุกคน รับผิดชอบในการทิ้ง/แยกขยะให้ถูกประเภท
๒. พนักงานทำความสะอาดประจำหน่วยงานรับผิดชอบในการเก็บรวบรวมและเคลื่อนย้ายขยะไปที่พักขยะของศูนย์บริการสาธารณสุข ๖๓ สมาคมแต่ใจแห่งประเทศไทย
๓. ฝ่ายบริหาร รับผิดชอบในการควบคุมกำกับกรรรวบรวม และนำส่งมูลฝอยของศูนย์บริการสาธารณสุข ๖๓ สมาคมแต่ใจแห่งประเทศไทย ให้สำนักงานเขต/ บริษัทกรุงเทพธนาคมไปกำจัด
๔. พยาบาลควบคุมการติดเชื้อของศูนย์บริการสาธารณสุข ๖๓ สมาคมแต่ใจแห่งประเทศไทย และหัวหน้างานประจำคลินิกการให้บริการที่มีขยะติดเชื้อ รับผิดชอบในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติของบุคลากรที่ได้รับมอบหมาย
๕. งานบริการผู้ป่วยนอก ภายในศูนย์บริการสาธารณสุข สร้างความรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) ให้กับประชาชนที่มาใช้บริการในการจัดการขยะที่ถูกต้อง
 - งานเยี่ยมบ้าน สร้างความรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) ให้อาสาสมัครสาธารณสุข Caregiver ประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำไปปฏิบัติ และสื่อสารการจัดการขยะที่ถูกต้อง

คำจำกัดความ

๑. ขยะทั่วไป หมายถึง มูลฝอยที่เกิดจากหน่วยงานของศูนย์บริการสาธารณสุข ๖๓ สมาคมแต่ใจแห่งประเทศไทยที่ไม่เกี่ยวข้องกับการให้การตรวจวินิจฉัย การดูแลรักษาพยาบาล เช่น เศษกระดาษ เศษไปไม้แห้ง เศษวัสดุต่าง ๑ ขวด หรือภาชนะพลาสติกที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ รวมทั้งขยะที่เกิดจากการ เตรียมอาหาร
๒. ขยะติดเชื้อ หมายถึง มูลฝอยที่มีเชื้อโรคปะปนอยู่ในปริมาณหรือมีความเข้มข้น ซึ่งถ้ามีการสัมผัสหรือใกล้ชิดกับขยะนั้นแล้วสามารถทำให้เกิดโรคได้ รวมถึงขยะ ที่เกิดขึ้น หรือใช้ในกระบวนการตรวจวินิจฉัยทางการแพทย์และการรักษาพยาบาล การให้ภูมิคุ้มกันโรค ได้แก่
 - ๑) วัสดุของมีคม เช่น เข็ม ใบมีด กระบอกฉีดยา หลอดแก้ว ภาชนะที่ทำด้วยแก้ว สไลด์ แลแผ่นกระจก ปิดสไลด์
 - ๒) วัสดุ เช่น สำลี ผ้าก๊อซ ผ้าต่างๆ และท่อยาง ซึ่งสัมผัสหรือสงสัยว่าจะสัมผัสกับเลือด ส่วนประกอบของเลือด ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเลือด สารคัดหลั่งจากร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์ หรือวัคซีนที่ทำจากเชื้อโรคที่มีชีวิต
 - ๓) มูลฝอยทุกชนิดที่มาจากห้องปฏิบัติการ คลินิกวัณโรค การเยี่ยมบ้าน การดูแลรักษาผู้ป่วยติดเชื้อร้ายแรง
๓. ขยะอันตราย หมายถึง มูลฝอยที่เป็นพิษ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม แบ่งเป็น ๒ ดังนี้
 - ๑) ขยะอันตรายประเภทยา ได้แก่ ยาและภาชนะบรรจุยา เช่น ยารักษามะเร็ง ยาที่เป็นพิษต่อเซลล์ยาปฏิชีวนะ ยาควบคุมพิเศษ และยาที่เป็นสารเสพติด เป็นต้น รวมถึงยาที่หมดอายุหรือยาเสื่อมคุณภาพ
 - ๒) ขยะอันตรายทั่วไป ได้แก่ ถ่านไฟฉาย หลอดไฟลูออเรสเซนต์ แบตเตอรี่ กระจกสเปรย์ ตลับหมึกพิมพ์ น้ำยาลบคำผิด ภาชนะบรรจุสารเคมีต่างๆ เป็นต้น

๔. ขยะรีไซเคิล หมายถึง มูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก หรือนำไปขายได้ เช่น กระป๋อง อลูมิเนียม กระดาษ กล่องกระดาษ ขวดน้ำ แก้ว

รายละเอียดการปฏิบัติ

ลำดับ กระบวนการ

๑. การคัดแยกมูลฝอย

แนวทางการปฏิบัติ

๑.๑ ให้แต่ละหน่วยงานคัดแยกมูลฝอยตามคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้น โดยให้ปฏิบัติดังนี้

- ๑) ขยะทั่วไป แยกทิ้งในถังขยะที่มีถุงสีดาร์กรองรับ และมีฝาปิด มิดชิด
- ๒) ขยะรีไซเคิล (Recycle) แยกทิ้งในภาชนะรองรับ เช่น ถัง ตะกร้า
- ๓) ขยะติดเชื้อ ให้แยกทิ้งดังนี้

- มูลฝอยที่เป็นของเหลวหรือสารคัดหลั่ง เช่น เลือด อูจจาระ ปัสสาวะ เสมหะ หนอง ให้เทส่วนที่เป็นของเหลวทิ้งในภาชนะที่หน่วยงานกำหนดซึ่งมีท่อระบายไหลไปสู่ระบบบำบัดน้ำเสีย

- มูลฝอยติดเชื้อประเภทของมีคม เช่น เข็มฉีดยา ใบมีด กระบอกฉีดยา ชนิดที่เป็นแก้ว หลอดแก้ว ภาชนะอุปกรณ์ที่ทำด้วยแก้ว สไลด์ แผ่น กระจกปิดสไลด์ ให้ทิ้งในภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิด ที่มีความแข็งแรง สามารถป้องกันการแทงทะลุจากของมีคมได้ เช่น กล่องแดงสำเร็จ หรือเกลลอนพลาสติก ที่แข็งแรงทนทาน

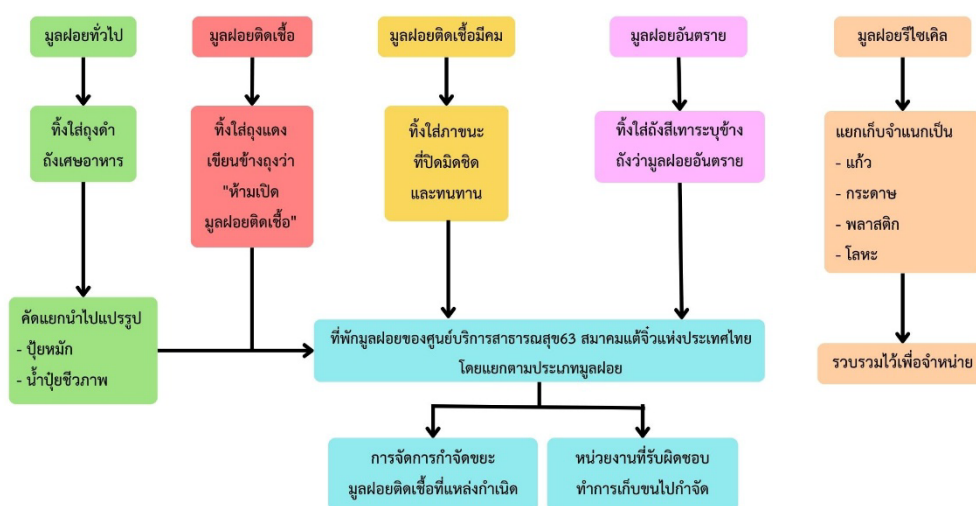
- วัสดุที่ใช้ในการให้บริการทางการแพทย์ เช่น สำลี ผ้า ก๊อซ ซึ่งสัมผัส หรือสงสัยว่าสัมผัสกับสิ่งคัดหลั่งจากร่างกายผู้ป่วย รวมทั้งเลือดและ ส่วนประกอบของเลือด ให้ทิ้งในถังขยะที่มีถุงพลาสติกสีแดงรองรับ

- มูลฝอยทุกชนิดที่มาจากห้องรักษาผู้ป่วยติดเชื้อร้ายแรง ให้ทิ้งในถังขยะที่มีถุงพลาสติกสีแดงรองรับ

๔) ขยะอันตราย ให้แยกทิ้งดังนี้

- ขยะอันตรายประเภทยาให้ทิ้งในถังขยะที่มีถุงพลาสติกสีเหลืองรองรับ
- ขยะอันตรายทั่วไป ให้หน่วยงานท่อหรือใส่กล่องกระดาษ ให้มิดชิด

การจัดการมูลฝอยจำแนกตามประเภท ของศูนย์บริการสาธารณสุข 63 สมาคมแต่ใจแห่งประเทศไทย

๒. การรวบรวมขยะ

๒.๑ การรวบรวมมูลฝอย ขั้นตอนการรวบรวม มีแนวทางดังนี้

๑) ขยะทั่วไป เมื่อมีปริมาณขยะ ๒ ใน ๓ ส่วนของถุงให้คนงานทำความสะอาดประจำหน่วยงานผูกมัดปากถุงแล้วเขียนป้ายชื่อ หน่วยงานติดปากถุงขยะให้เรียบร้อยแล้ว นำไปรวบรวมใส่ในถังขยะสำหรับเคลื่อนย้ายขยะทั่วไป

๒) ขยะติดเชื้อประเภทวัสดุมีคม รวบรวมในกล่อง โดยบรรจุประมาณ ๓ ใน ๔ ส่วนของกล่อง เพื่อเหลือที่ไว้ปิดฝาภาชนะและป้องกันการหกหล่น หรือแทงทะลุขณะปิดฝาภาชนะ เมื่อปิดฝาแล้วนำมารวบรวมใส่ในถังขยะสำหรับเคลื่อนย้ายขยะติดเชื้อประจำหน่วยงาน

๓) ขยะติดเชื้อ ประเภทวัสดุไม่มีคมเมื่อมีปริมาณขยะ ๒ ใน ๓ ส่วนของถุงให้คนงานประจำหน่วยงานผูกมัดปากถุง แล้วเขียนป้ายชื่อหน่วยงานติดปากถุงขยะให้เรียบร้อย นำไปใส่ในถังขยะสำหรับเคลื่อนย้ายขยะติดเชื้อประจำหน่วยงาน

๔) ขยะอันตรายประเภทยา แยกใส่ถุงขยะที่ระบุว่า "ขยะอันตราย ยาหมดอายุ" เมื่อมีปริมาณขยะ ๒ ใน ๓ ส่วน ของถุงขยะให้ผูกเชือกที่ปากถุงให้แน่นและเขียนชื่อหน่วยงานติดที่ถุงขยะ ให้เรียบร้อย แล้วติดต่อประสานงานสำนักเขตสาธารณสุข ฝ่ายรักษาฯ โทร ๐๒-๒๑๑-๙๔๗๙ เพื่อนัดส่งขยะอันตราย

๕) ขยะอันตรายทั่วไป เช่น ถ่านไฟฉาย กระจก ชนิดสเปร์ยต่าง ๆ ให้หน่วยงานห่อหรือใส่กล่องกระดาษให้มิดชิดแล้ว นำไปไว้ที่ถังขยะอันตรายบริเวณโรงพักขยะและเคลื่อนย้ายไปยังขยะติดเชื้อประจำหน่วยงาน

๖) ขยะอันตรายประเภทหลอดไฟ รวบรวมใส่ถุงผูกเชือกที่ปากถุงให้แน่น และเขียนชื่อหน่วยงานติดที่ถุงขยะ ให้เรียบร้อย แล้วติดต่อประสานงานสำนักเขตสาธารณสุข ฝ่ายรักษาฯ โทร ๐๒-๒๑๑-๙๔๗๙ เพื่อนัดส่งขยะอันตราย

๗) ขยะรีไซเคิล เมื่อรวบรวมได้เต็มภาชนะรองรับขยะดังกล่าว ให้รวบรวมไปไว้ที่ที่พักขยะรีไซเคิล ของหน่วยงาน

๓. การเคลื่อนย้าย

๓.๑ ผู้ทำการเคลื่อนย้าย ต้องปฏิบัติดังนี้ การแต่งกายต้องสวมเสื้อ คลุม หมวกคลุมผม ผ้าปิดปากและจมูก ถุงมือยางหนา และรองเท้ายูทิลิตี้ตลอดเวลาที่ปฏิบัติงาน

๓.๒ ขั้นตอนการเคลื่อนย้าย ให้ปฏิบัติดังนี้

๑) ตรวจสอบดูถุงขยะก่อนเคลื่อนย้ายว่าถุงไม่รั่ว ถ้ารั่วให้รองถุงใหม่ ซ้อนทับอีกชั้นหนึ่ง

๒) ผูกเชือกบริเวณคอถุงขยะและติดป้ายชื่อของหน่วยงานให้ เรียบร้อย

๓) ยกและวางถุงขยะอย่างนุ่มนวลโดยจับตรงคอถุงห้ามอุ้มถุงห้ามโยน

๔) ระหว่างเคลื่อนย้ายไปยังที่พักขยะห้ามแหวะหรือฟักที่ใด ๆ

๕) ทำความสะอาดรถเข็นขยะทุกครั้งหลังการเคลื่อนย้าย

๖) เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจให้ถอดถุงมือและชุดปฏิบัติการออก แล้วนำไปซักทำความสะอาด และล้างมือด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อด้วยวิธีการล้างมืออย่างมีประสิทธิภาพ ๖ ขั้นตอน

๓.๓ การจัดการกับมูลฝอยที่ตกหล่นขณะเคลื่อนย้าย เมื่อมีมูลฝอย ตกหล่น

ระหว่างทางให้ใช้คีมเหล็กคีบ หรือหยิบด้วยถุงมือยางหนา เก็บ ใส่ถุงมูลฝอยติด
เชือกอีกใบหนึ่ง หากมีสารน้ำให้ซับด้วยกระดาษแล้วทิ้งกระดาษ ลงถุงขยะติดเชือก
แล้วมัดด้วยแอลกอฮอล์ ๗๐ % ก่อนเช็ดถูตามปกติ

๓.๔ รถเข็นสำหรับเคลื่อนย้าย ทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดได้ง่าย ด้วยน้ำ ไม่มี
แฉะม้วนอันจะเป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรค และสามารถทำความสะอาดด้วยน้ำได้มี
พื้นและผนังทึบ มีอุปกรณ์/เครื่องมือสำหรับเก็บมูลฝอยติดเชือก ในกรณีที่ตกลง
ประจำรถเข็น

๑) รถเข็นสำหรับเคลื่อนย้ายขยะทั่วไป คือ ถังพลาสติกสีเขียว ชนิดมี
ล้อเลื่อนปิดฝาถังให้มิดชิดให้คนงานทำความสะอาดประจำหน่วยงานเข็นถึง
ขยะดังกล่าว ไปเก็บรวบรวมไว้ที่จุดพักขยะ ที่ศูนย์ที่กำหนดไว้ ๑ จุด คือ บริเวณ
ข้างตึกด้านหลังโดยจะมีรถเก็บขยะของสำนักงานเขตสวนสาทรไปเก็บขยะที่จุด
พักขยะทุกวัน

๒) รถเข็นสำหรับเคลื่อนย้ายขยะติดเชือกและขยะอันตราย คือ ถังพลาสติก
สีแดง ชนิดมีล้อเลื่อน ปิดฝาถังให้มิดชิด ไปเก็บรวบรวมไว้ที่จุดพักขยะติดเชือก ของ
ศูนย์บริการสาธารณสุขโดยใช้เส้นทางที่กำหนดและสับเปลี่ยนเอาถังขยะใบใหม่ที่
ทำความสะอาดแล้วมาใช้

๓.๕ เส้นทางเคลื่อนย้ายและช่วงเวลาที่ทำการเคลื่อนย้ายเวลาที่กำหนดใน
การเคลื่อนย้ายคือ เวลา ๑๑.๐๐-๑๒.๐๐ น.และ ๑๕.๐๐- ๑๖.๐๐ น.
ตามเส้นทางที่แน่นอนที่กำหนดไว้

๔. การกำจัด

๔.๑ ขยะทั่วไปสำนักงานเขตสวนหลวง ดำเนินการจัดเก็บ

๔.๒ ขยะติดเชือกและขยะอันตรายกรุงเทพมหานครดำเนินการจ้างเหมาบริษัท
กรุงเทพมหานคร โดยเข้ามาเก็บสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง วัน พุธ เวลา ๑๑.๐๐ น.

๔.๓ เศษอาหารรวบรวมทำปุ๋ยหมัก

๔.๔ ขยะรีไซเคิล ศูนย์บริการสาธารณสุข เก็บรวบรวมไว้แล้วนำไปขายให้กับผู้รับ
ซื้อของเก่า และนำรายได้เข้าส่วนรวมของศูนย์บริการสาธารณสุข เพื่อไว้ใช้จ่าย
ในกิจการงานของศูนย์ฯ

แนวทางการดูแลสุขภาพผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการขยะมูลฝอย

๑. การอบรมความรู้สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ

๑.๑ การฝึกอบรมเรื่อง อันตรายต่อสุขภาพและอันตรายทางกายภาพของขยะมูลฝอยติดเชื่อในสถานที่ทำงาน

๑.๒ การฝึกอบรมเรื่อง มาตรการที่ใช้ในการป้องกันอันตรายจากขยะติดเชื่อ

๑.๓ การฝึกอบรมเรื่อง การใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล และรายละเอียดของสิ่งคุกคามที่เป็นอันตรายในการปฏิบัติงาน

๑.๔ การฝึกอบรมเรื่อง การคัดแยกขยะ

๒. การป้องกันการติดเชื่อของเจ้าหน้าที่จากการปฏิบัติงาน

๒.๑ ค้นหาปัจจัยที่ทำให้เจ้าหน้าที่เสี่ยงต่อการติดเชื่อจากการปฏิบัติงานและหาแนวทางป้องกันที่เหมาะสม

๓. กำหนดแนวทางการเฝ้าระวังการติดเชื่ออันเนื่องจากการเกิดอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงาน และการรายงานที่ทันต่อเหตุการณ์ให้กับพยาบาลควบคุมการติดเชื่อในศูนย์บริการสาธารณสุข รวมทั้งออกแบบระบบวางแผนและกำหนดวิธีการปฏิบัติเมื่อเกิดอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงาน

๔. การตั้งป้ายเตือน "ระมัดระวังการติดเชื่อ"

๕. การเตรียมชุดสำหรับป้องกันอันตรายส่วนบุคคล เช่น ผ้าปิดปากและจมูก หมวกคลุมผม แว่นตาเสื้อกาวชนิดใช้แล้วทิ้ง ลู้งมือยาส่งสำหรับใช้ทำความสะอาด ถุงครอบเท้า เป็นต้น

๖. การให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่เจ้าหน้าที่ ตาม นโยบายของศูนย์บริการสาธารณสุขได้อย่างครอบคลุม ตามความเสี่ยงต่อการได้รับเชื้อ สภาวะสุขภาพและประวัติการได้รับภูมิคุ้มกันโรค วัคซีนที่ควรได้รับ ได้แก่ วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ วัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่ตามฤดูกาล เป็นต้น

๗. การตรวจสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการมูลฝอย

๗.๑ การตรวจสุขภาพประจำปี การตรวจสุขภาพเจ้าหน้าที่ทำให้เจ้าหน้าที่รับทราบถึงภาวะสุขภาพของตนเองเพื่อที่จะได้ปฏิบัติตัวได้ถูกต้อง กรณีเสี่ยงต่อการติดเชื่อหรือติดเชื่อ

๗.๒ การตรวจสุขภาพจากการป่วย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน กรณีป่วยมีความรู้/ความรับผิดชอบ ไม่แพร่กระจายเชื้อหรือเป็นพาหะสู่ผู้ป่วย ผู้ร่วมงาน ครอบครัว และสิ่งแวดล้อม

๗.๓ ได้รับการเฝ้าระวังตามแนวทางปฏิบัติการได้รับอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงาน

แนวทางลดขยะให้เป็นศูนย์ Zero Waste โดยการจัดการขยะต้นทาง
ศูนย์บริการสาธารณสุข ๖๓ สมาคมแต่ใจแห่งประเทศไทย

Reduce (ลดการเกิดขยะ)	Reuse (การใช้ซ้ำ)	Recycle (การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่)
<p>๑. ใช้ปิ่นโต หรือกล่องข้าวใส่อาหาร แทนการใส่กล่องโฟมหรือใส่ถุงพลาสติก</p> <div style="display: flex; align-items: center; justify-content: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-right: 10px;">Before</div> <div style="font-size: 2em; margin-right: 10px;">➔</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-right: 10px;">After</div> </div> 	<p>๑. การใช้กระดาษที่ใช้ไปแล้ว ๑ หน้า นำหน้าที่เหลือกลับมาใช้ซ้ำ</p> 	<p>๑. นำแกลอนแอลกอฮอล์ที่หมดแล้วทิ้งเพิ่มขวดยา</p>
<p>๒. ประชาสัมพันธ์พกถุงผ้า ใส่ยาเดิม มาเติมยาใหม่</p> 	<p>๒. ผู้ป่วยนำถุงผ้ามาใส่ยาเอง</p> 	<p>๓. นำขวดใช้แล้วใส่น้ำยาล้างจาน น้ำยาล้างเครื่องมือ</p>
Reduce (ลดการเกิดขยะ)	Reuse (การใช้ซ้ำ)	Recycle (การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่)
<p>๓. ผู้ป่วยนำถุงผ้ามาบริจาคห้องยา</p> 	<p>๒. ใช้ขวดเดิมเติมน้ำยาและสบู่ล้างมือ</p> 	<p>๓. คัดแยกขยะรีไซเคิลนำไปขาย</p>